

ישראל צריכה אופציה אמינה של מכה מקדימה

19.08.2024 | זכי שלום written by

הקדמה

לפני כשלושה שבועות ביצעה מדינת ישראל צמד סיכולים בעלי אופי יחודי. האחד בוצע בלב בירות ברובע הדאחיה ובו סוכל רמטכל החיזבאללה פואד שאכור. הסיכול הכה בתדהמה את הנהגת חיזבאללה. נראה היה לה שקיימת מעין הבנה עם ידראל שביירות היא "מחוץ לתחום".

עתה הסתבר לחיזבאללה כי ישראל מוכנה לאתגר אותה על ידי חציית "קו אדום". הסיכול העמיד את הנהגת החיזבאללה בפני דילמה קשה. תגובה נגד קשה עלולה להעניק לישראל לגיטימציה לצאת למלחמה כוללת נגד חיזבאללה.

נאסרללה מודע היטב לכוח האש שיש לישראל אותו יש להניח הוא רואה בשידורי הטלוויזיה מרצועת עזה. מצד שני העדר תגובה תביא לפגיעה קשה ביוקרתו של הארגון ובכוח ההרתעה שלו.

הסיכול השני הוביל לחיסולה של דמות מפתח בחמאס איסמאעיל האנייה. החיסול בוצע בבית הארחה רשמי של משמרות המהפכה בלב טהראן. גם ההנהגה האיראנית נשבעה לנקום. אך עד מהרה התקררה דעתה. עד כה לא באה תגובה לא מאיראן ולא מלבנון. יחד עם זאת האיומים שהושמעו הן מצפון והן ממזרח העמידו את מדינת ישראל ואזרחיה בתחושות של פחד וחרדה. ברמה האסטרטגית הן הובילו את המעצמות למאמץ אינטנסיבי למנוע מתקפה נגד ישראל. למותר לציין שפעילות המעצמות לסיכול מתקפה על ישראל תהיה כרוכה ב"תג מחיר" שיוגש לישראל בעיתוי כלשהו.

מאמר זה מנתח את מאפייניה של מדיניות ה"תחזיקו אותי" שמנהלות איראן והחיזבאללה, תוך השוואה למציאות דומה שאיתגרה את מדינת ישראל בשנת 1973 בואכה מלחמת יום הכיפורים.

אנואר סאדאת ומדיניות ה"תחזיקו אותי"

"תחזיקו אותי" זעק נשיא מצרים אנואר סאדאת כבר בראשית 1973. "אני נחוש לצאת למלחמה נגד ישראל ומוכן להקריב עליה מיליון חיילים מצריים". מלחמה זו, הזהיר סאדאת, תפגע לא רק בישראל, אלא בכל מדינות המערב.

למנהיגי המערב המודאגים טרח סאדאת להבהיר כי הוא מנהיג של שלום. הוא אינו רוצה כלל מלחמה. הוא מוכן לקבל את "המגיע לו" גם בלי מלחמה. אבל אם ישראל תתעקש על עמדותיה שהיא מוכנה ל"ויתורים כואבים" אבל רק במסגרת משא ומתן ישיר שבסופו הסכם שלום, אזי

דבריו של סאדאת נאמרו כשנתיים לאחר סיום מלחמת ההתשה בהסכם הפסקת האש שנחתם בחסות ארצות הברית באוגוסט 1970. סאדאת דרש נסיגה ישראלית מלאה מסיני ומציאת הסדר כלשהו לסוגיה הפלסטינית. מצרים לא הייתה מוכנה להתחייב על הסכם שלום עם ישראל. קריאותיה של ראש הממשלה גולדה מאיר למשא ומתן ישיר לדיון בכל הסוגיות נפלו על אוזניים ערלות. מצרים לא הפגינה נכונות להתפשר על עמדותיה.

העובדה שבאיומיה החוזרים ונשנים הפרה מצרים באופן בוטה את הסכם הפסקת האש שנחתם בחסות אמריקנית שנתיים קודם לכן לא הטרידה את הממשל האמריקני יתר על המידה. איש בממשל הנשיא ניקסון לא העלה בדעתו להבהיר למצרים שהפרה כה בוטה של הפסקת האש תביא לצעדי ענישה מצד ארצות הברית. "כללי המשחק" שהיו אז, וקיימים עד היום, קובעים שלערבים "מותר" לאיים, מותר להפר הסכמים. תפקידו של הצד האחראי, השפוי, קרי המערב וישראל, הוא לשכנע אותם, בדרכי נועם כמובן, שלא לממש את איומיהם.

למזלה של מדינת ישראל עמדה בראשה ראש ממשלה נחושה בעמדתה כסלע. כאמור, היא לא פסלה אפשרות של ויתורים למצרים, אבל לא במסגרת של תכתיב מצרי אלא במסגרת הסדר שלום כולל, שיושג בסופו של דבר במשא ומתן ישיר. למזלה עמדה מאחוריה ממשלה שהיו בתוכה יריבויות ומחלוקות, אך בסוגיות הביטחוניות-מדיניות הייתה בתוכה אחדות של ממש. גם האופוזיציה בראשות מנחם בגין לא העזה לחלוק על עקרונות היסוד שהובילה הממשלה. בזכות "נכסים" אלה הבין ממשל ניקסון שאין טעם ללחוץ על ישראל.

בחודש מאי 1973 החליט הנשיא סאדאת להראות שאיומיו אינם "בלוף". הוא קידם כוחות גדולים לעבר התעלה. ישראל נערכה בהקדם וגייסה מילואים. סאדאת נסוג. אבל האופציה של "טרטור" מדינת ישראל שוב ושוב לא ירדה מעל הפרק.

סאדאת ידע היטב שישראל נשענת על צבא סדיר קטן יחסית וצבא מילואים גדול יותר. כל מהלך של גיוס של מילואים שיבש את מהלך החיים במדינה, ובעיקר פגע קשות בכלכלתה של המדינה. למצרים לעומת זאת היה צבא יבשה אדיר בממדיו. הוא ממילא היה מגויס, והזנתו לעבר התעלה לא הייתה כרוכה בעלות גבוהה. הוא יכול היה לשוב ו"לטרטור" את מדינת ישראל שוב ושוב כאוות נפשו מבלי לשלם על כך מחיר לא בזירה המדינית ולא בזירה הצבאית.

באוקטובר 1973, ביום הכיפורים, חזר סאדאת על אותו תרגיל. ההערכה בישראל הייתה שהוא שוב מאיים ללא כוונה ממשית לממש את איומיו. ישראל נמנעה ממכת מנע ומגיוס מלא של מילואים, והתוצאות ידועות.

ב-1973 "סגדה" ישראל לשקט. מלחמת ההתשה הותירה בה צלקות קשות. איש לא רצה לחזור לימים ההם של תמונות חיילים שנהרגו על העמודים הראשונים בעיתונות. מרחבי סיני קרצו לישראלים רבים שבאו למצוא "ארץ חדשה" שכמוה לא הכירו בעבר. באוקטובר 1973 אמורות

היו להיערך בחירות לכנסת. מפלגת העבודה הובילה בגדול תחת הסיסמה: "מעולם לא היה מצבנו כל כך טוב". תמונות של חיילים ישראלים משכשכים במי תעלת סואץ מילאו את הישראלים תחושה גדולה של גאווה וביטחון ששום דבר לא ישתנה.

איומי איראן והחיזבאללה והלשכותיהם

מדוע חשובה כל כך הקדמה היסטורית זו לימינו אלה? משום שב-1973 ידעה ההנהגה המדינית-ביטחונית של ישראל שהמענה היחיד שיכול היה לסכל את "אסטרטגיית הטרטור" וה"תחזיקו אותי" של מצרים הייתה הנחלת הערכה להנהגה המצרית שישראל יכולה ליזום מכת מנע אם תימשך אסטרטגיה זו. רק אופציה כזו הייתה משכנעת את סאדאת שהוא "משחק באש"; שבשלב מסוים יעלו לו משחקיו המסוכנים ביוקר רב ויובילו את ישראל למכה מקדימה קשה נגד מצרים שתביא לתבוסה נוספת שלה.

אבל ישראל של 1973 גזרה על עצמה שלא לנקוט אסטרטגיה של מכה מקדימה. מדוע? יש כאלה הסבורים שזו התחייבות שניתנה כחלק מהבנות אסטרטגיות שגובשו עם ממשל הנשיא ניקסון. יש הסוברים שישראל העריכה שבכל מקרה היא תנצח גם אם לא תנחית מכה מקדימה, ומוטב לה להיראות צודקת. בין כך ובין כך, התוצאה הייתה שסאדאת ידע שלמרות איומי ישראל לא תצא למכת מנע.

היום, למעלה מחמישים שנה לאחר המכה הקשה שספגנו במלחמת יום הכיפור, אנחנו נמצאים בסיטואציה אסטרטגית דומה למדי. מאז הסיכולים של רמטכ"ל החיזבאללה, פואד שוכר, בלב רובע הדאחיה בבירות, ושל איסמאעיל האניה, בלב טהראן, חוזרים מנהיגי איראן וחיזבאללה ומאיימים בתגובה צבאית קשה נגד ישראל.

כל מי שעיניו בראשו יודע היטב שלהם יש הרבה סיבות לחשוש מעימות עם ישראל בשעה זו. כוח האש העצום של ישראל יכול לזרוע הרס וחורבן רבי-עוצמה הן בלבנון והן באיראן. אבל למרות הכול מנהיגי איראן והחיזבאללה ממשיכים לשחק את משחק ה-"ציקן", יש להודות שבאומנות רבה.

איומיהם מובילים את העולם כולו, ובעיקר את ארצות הברית, למאמצים גדולים להניא אותם מהתקפה על ישראל. מנהיגי איראן וחיזבאללה מודעים היטב למצוקה שמתפתחת בישראל ולדאגות מפני נפילות של טילים וכתב"מים ברחבי המדינה שיזרעו הרס רב.

"אתם רוצים שלא נגיב", משדרים מנהיגי איראן והחיזבאללה מסר לממשל האמריקני, שרק רוצה שקט בחודשיים שנותרו עד לבחירות, "אז תחזיקו אותנו היטב. תנו לנו תמורה שתשכנע אותנו שלא להגיב". התמורה, למי שמתקשה להבין, היא בצד הישראלי.

כמו ב-1973, גם היום לאסטרטגיית ה"תחזיקו אותי" של איראן והחיזבאללה יש מענה אחד אפקטיבי: יצירת אופציה **אמינה** אצל שתי הישויות שבשלב מסוים "משחקי הטרטור" יימאסו על

ישראל והיא תוביל מכה מקדימה נגד אחד מהם או שניהם. להערכתנו, עד כה המערכת הביטחונית של ישראל אינה מצליחה להקרין תמונת מצב כזו. בכך היא נותנת יד להמשך הפגנת חששות ופחדים אצל אזרחי ישראל ולחצים מתמשכים מצד הממשל האמריקני שבא "להציל" אותנו מידי איראן וחיזבאללה. וכמובן דורש תמורה על כך.